

2015. JAN 12

1520 / 3192 / 11 / 2015.
Soltész
Jé

Javaslat

Franciscs Károly visszaemlékezései mint kulturális örökség
veszprémi települési értéktárba történő felvételéhez

dr. Jendri József
Készítette: dr. Hudi József

Pápa, 2015. január 12.

Javaslat

a Veszprémi Települési Értéktárba történő felvételhez

I. Javaslattevő adatai

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Dunántúli Református Egyházkerület Levéltára

2. A javaslatot benyújtó személy vagy kapcsolattartó adatai:

Név: *Dr. Hudi József levéltárigazgató*

Cím: 8200 Veszprém, Nyárfa u. 32.

Tel.szám, e-mail cím: *89/310-192, hudi@papacollege.hu*

II. A települési érték adatai

1. A települési érték megnevezése:

Francsics Károly visszaemlékezései mint kulturális örökség

2. A települési érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

- Agrár - és élelmiszergazdaság
- Egészség és életmód
- Épített környezet
- Ipari és műszaki megoldások
- Kulturális örökség
- Sport
- Természeti környezet
- Turizmus

3. A települési érték fellelhetőségének helye:

Veszprém (az eredeti kéziratok őrzőhelye: OSZK, MNL Veszprém Megyei Levéltára, a gépiratos másolatok őrzőhelye a Laczkó Dezső Múzeum)

4. A települési érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Francsics Károly (Pápa, 1804. november 30. –Veszprém, 1880. július 4.) veszprémi borbélylegény, majd borbélymester, aki 1827-től haláláig a megyeszékhelyen élt és 1846-tól naplót, majd naplói alapján visszaemlékezést írt és hat kötetben, mintegy 3200 oldalon. 140–

150 ív terjedelemben megörökítette saját életét és Veszprém 1827–1873 közötti hétköznapjait, a város és a megye reformkori, szabadságharc alatti és utáni történetét.

5. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

Francsics Károly visszaemlékezései az első legkorábbi irodalmi igényű önéletírás, amely kétkézi dolgozó ember kezéből magyar nyelven kikerült, s mely az 1804–1873 közötti Veszprémről, a megyéről és az ország átalakulásáról hű képet ad. A magyar memoáriródalom olyan teljesítménye, amely nemcsak a települési, megyei, hanem országos értéktárban is helyet kell kapjon.

6. A települési értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

I. Szövegkiadások:

Francsics Károly: Kis kamorámban gyertyát gyújték. Válogatta és sajtó alá rendezte Vörös Károly. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1973. [Az OSZK-ban őrzött I., III–VI. kötet mintegy egyhatodát tartalmazó válogatás.]

HUDI József: *Francsics Károly 1848. évi naplójából.* = Comitatus 8 (1998) 4. sz. 53–57.
Francsics Károly visszaemlékezései. Sajtó alá rendezte és szerkesztette Hudi József. Pápai Református Gyűjtemények, Pápa, 2001. (A Pápai Református Gyűjtemények kiadványai, Forrásközlések 3.) [Az elveszettnek hitt II. kötet jegyzetekkel ellátott szövege, amely az 1827–1849. közötti időszakot fogja át. A kötet őrzőhelye jelenleg a MNL Veszprém Megyei Levéltára.]

II. Tanulmányok

HUDI József: Egy kispolgár pályafutása a 19. században.- = Régi témák, mai kérdések a mentalitástörténetben. Szerk. Sasfi Csaba. Komárom-Esztergom Megyei Levéltára, Esztergom, 1998. 81–89. (Rendi társadalom – polgári társadalom 11.)

HUDI József: A veszprémi polgárság könyvkultúrája a 18–19. században. = Történelmi Szemle 2000. 1–2. sz. 91–113.

HUDI József: Francsics Károly veszprémi borbélylegény szenvedélyei. = Hedonizmus. Győri Tanulmányok 25 (2001) 29–37.

HUDI József: A veszprémi színjátszás kezdetei (1723–1879). Kiadja a Veszprémi Petőfi Színház, Veszprém, 2009. [Francsics visszaemlékezéseit forrásként hasznosítja.]

TÓTH Péter (szerk.): „Hisz ez a mi ünnepünk hazáért szabadságért!” Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém, 1998. [Kiállításkatalógus.]

TÓTH G. Péter: Otthon és külvilág. Magánélet és nyilvánosság egy veszprémi polgár szemével. = A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 21 (2000) 139–156.

VARGA Béla (főszerk.): Veszprém megyei életrajzi lexikon. Veszprém, 1998. 170.

VÖRÖS Károly: Egy borbélylegény napjai Győrben. = Arrabona 4 (1962) 157–170.

VÖRÖS Károly: Francsics Károly veszprémi borbélymester pályafutása. = A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 1 (1963) 259–270.

VÖRÖS Károly: Inasélet Pápán a XIX. század első negyedében. = A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 6 (1967) 345–358.

VÖRÖS Károly: Szombathely 1821–22-ben egy borbélylegény szemével. I–III. = Vasi Szemle 1962. I. 77–88., II. 55–64., III. 67–74.

III.

Francsics Károly főbb életrajzi adatai

- 1804. november 30.** Pápán megszületik, édesapja különféle vállalkozásokba kezdő szíjjártómester, édesanyja német származású háztartásbeli. Az elemi iskola két osztályát szülővárosában végzi.
- 1816** Szülei a hanyag, rosszul tanuló fiút borbélyinasnak adják.
- 1820** Borbélylegénnyé avatják, megkezdí vándorútját.
- 1820–1827** Borbélylegény Szombathelyen, Kiscellben, Győrben, Pozsonyban, Pesten, Érsekújváron, Nyitrán, majd Pápán.
- 1827. július 27.** Megérkezik Veszprémbe, Halas János borbélymesterhez, vármegyei sebészhez szegődik. Megismerkedik Jákói Zsófiával, későbbi szerelmével.
- 1846** Megkezdí naplója írását.
- 1850** Naplói alapján megkezdí emlékiratai írását, melyet 1856–1857 táján fejez be.
- 1853** Halas Jánostól átveszi borbélyüzletét, megnősül, feleségül veszi Jákói Zsófiát. Házasságuk gyermektelen marad.
- 1859** Átveszi sógornőjének, Földes Mihálynénak az almádi ún. Berény (a későbbi Sárkútai) dűlőben fekvő I kh 1236 négyszögöl nagyságú szőlejt.
- 1862** Kezdenek szűkölködni, hozzá kell nyúlniuk tartalékaikhoz.
- 1863** Megkezdí visszaemlékezéseinek kötetekbe rendezését, melyeket később felesége unokahúgának, Pongrátz Linának dedikál.
- 1866** Romló anyagi helyzete miatt kilép a veszprémi kaszinóból.
- 1870** Adósságaik miatt a hatóságok foglalnak lakásukban. Előfizeti Madarász lapját, a Nép zászlapját.
- 1871. október 26.** Meghal felesége, Jákói Zsófia.
- 1873** Befejezi visszaemlékezései írását, melyek 1870. december 31-ig követik élete folyását.
- 1879. március 15.** A városi tanács a beteg és munkaképtelen Francsicsot felveszi a Lázárházba (a városi szegények kórházába).
- 1880. július 4.** A veszprémi kórházban befejezi földi pályáját.

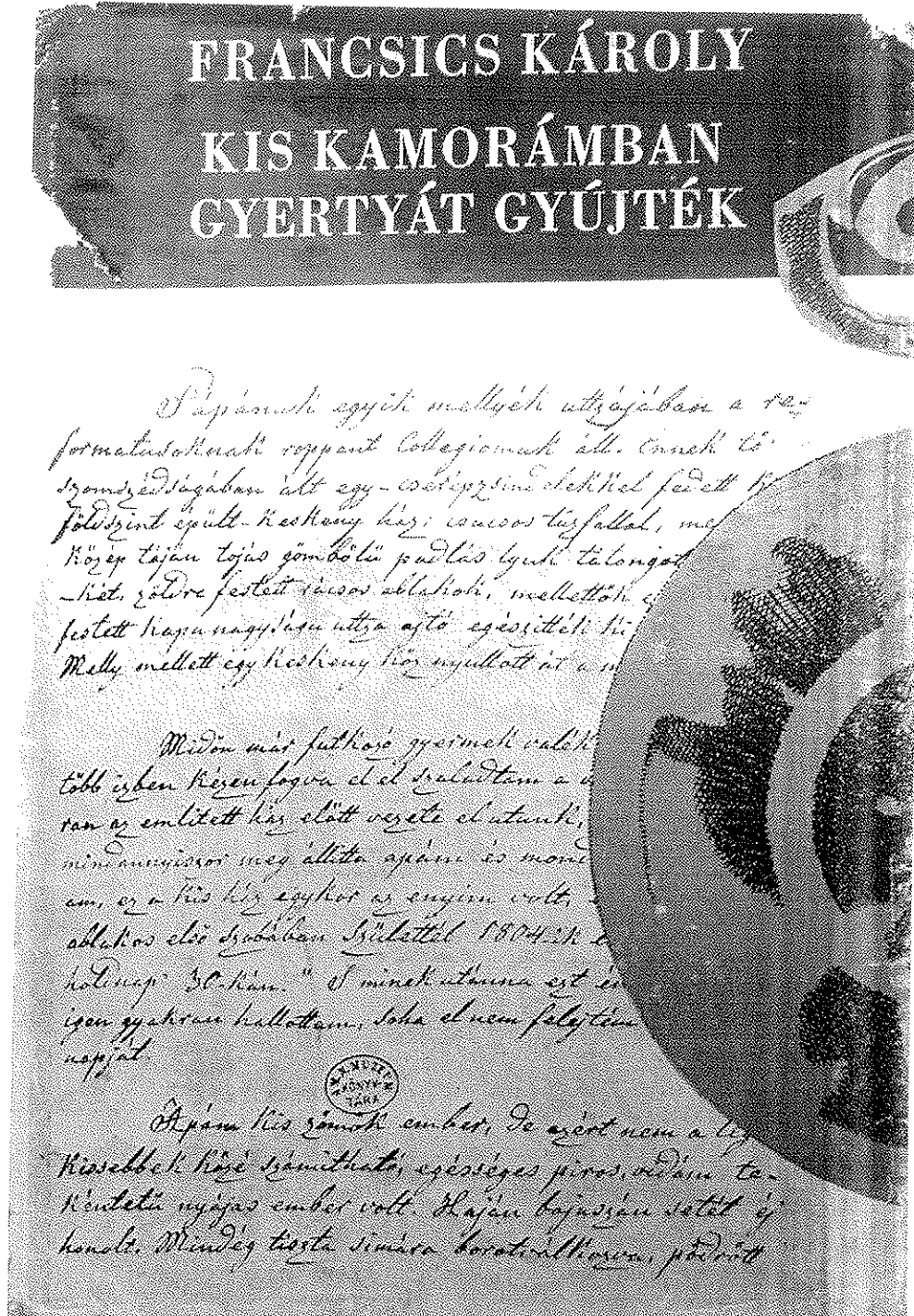
Dátum: Pápa, 2015. január 12.

Dr. Zsuzsanna Jónás
.....
aláírás

Mellékletek:

1. Az értéktárba felvételre jogosult nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja

A visszaemlékezések 1973-as kiadásának címlapja az eredeti kézirat

egy lapjával

*Francsics
Károly
visszaemlékezései*

A 2001-es kiadás címlapja Slowikovski Ádám Veszprémről készült színezett litográfiájával

A bibliográfiában megjelölt tanulmányok közül digitálisan hozzáférhetők:

http://www.orvostortenet.hu/tankonyvek/tk-05/pdf/4.9/francsics_borbelymester_voros.pdf

http://epa.oszk.hu/01600/01610/00006/pdf/vmm_06_1967_23_voros.pdf

http://epa.oszk.hu/01600/01610/00020/pdf/vmm_21_2000_09_toth.pdf

<http://www.hosok-kapuja.hu/sites/default/files/tortenet/kiallitasi-katalogus-francsics-karoly-emlekezeterol/dokumentum/francsics1848-kicsix.pdf>

http://hajnalkor.hu/files/rendi_es_polgari_011.pdf

2. A Htv. 1.§ (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsíthető dokumentumok, támogató és ajánló levelek: *minthogy a második visszaemlékezés-kötet kéziratát jómagam rendeztem sajtó alá, talán szükségtelen mástól igazolást vagy ajánlást kérni.*

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat